

До питання про заснування смт Зарічне

До 1946 р. смт Зарічне носило іншу назву – «Погост Зарічний». Пов'язана вона, на нашу думку, з роками правління давньоруської княгині Ольги. По смерті свого чоловіка Ігоря вона отримала величезну неспокійну різноплемінну державу і дуже войовниче військо варязького походження. Княгиня не змогла повернути до християнської віри свого войовничого чоловіка. Зате вона спромоглася зробити головне – домогтися миру й спокою в своїй країні.

Роки правління княгині Ольги позначилися початком переходу країни від дикості й варварства до гідного суспільного розвитку. Князь Олег створив величезну державу довкола водного шляху «з варяг в греки». Його невістка Ольга зміцнила її зсередини, заснувавши спеціальні державні поселення – Погости. Видатний історик М.Карамзін писав: «Розділила землю на погости або волості (у Давній Русі – місцевість, підпорядкована одній владі – В.П.) і зробила, без сумніву, найнеобхідніше для державного блага за тогочасним громадським станом,.. і всюди залишила знаки своєї попечительської мудрості». Вони створювалися на вузлових водних артеріях життя, серед непрохідних боліт і дрімучих пуш, часто неподалік місця впадіння меншої річки в більшу (у нашому випадку кількесот кілометровий Стир з'єднується з повноводною Прип'яттю).

Сама назва «погост» пояснюється тим, що раніше це було місце тимчасового перебування князів при об'їзді своїх володінь. Княгиня Ольга надала їм додаткового суспільного значення. У цих поселеннях тимчасово зосереджувалась данина, зібрана взимку. По весні, за течією відправлялась вона до Києва. Саме до погостів скликалися навколишні мешканці для проведення судів. Одночасно за кожним з погостів закріплювались значні площі землі. Тут вирувало життя, після хрещення Русі будувались церкви.

Княгиня Ольга, як сильний лідер, започаткувала адміністративно-територіальну реформу. За 19 років правління, не змінюючи існуючого ладу, вона здійснила політичні нововведення. Зокрема, створила мережу Погостів, через які відбувалось об'єднання різноманітних у своєму громадському розвитку племен. Суворі і помірковані закони того часу поширювались через тіунів (представників центральної виконавчої влади – В.П.) на великі території. Зменшився неконтрольований грабунок населення, був наведений лад у сферах полювання і бортного бджільництва, як стратегічних галузей господарської діяльності. Якщо попередники, князі-варяги, укріплювали найвизначніші й впливові міста, такі як Новгород, Ізборськ, Полоцьк, Смоленськ, Чернігів, що разом із давнім Києвом створювали географічний стовбур держави, княгиня Ольга зміцнила його «гілками», створивши на притоках великих рік ПОГОСТИ. Адже на той час Київська Русь об'єднувала більш як 20 племен, у кожного з яких були свої неписані закони, свої звичаї, своя історія. Погости стали об'єднуючим географічним знаком зміцнення впливу центру в глибинці. Як зазначалося вище, очолював це утворення тіун, біля нього було кероване й озброєне військо – додатковий складник непорушної влади.

Країна була велика, то й Погостів було багато: «До них належав і Погост Зарічне. Тут, зосереджувалась данина, зібрана з усієї місцевості над річкою Стир та її притоками. Поруч зі складами і палатами була тут і церква, яка пізніше була

зруйнована, як і саме містечко, у вогні татарських пожеж. На їх місці у ХІХ ст. побудували чудовий дерев'яний храм».

Тіуни в призначеній місцевості здійснювали виконавчу владу. Доступ до цієї верстви був дуже важким. Тіунам належали річки, землі суходолу вздовж річки Стир (483 км). Воїни тіуна були варягами. Вони прийшли з малородючої Скандинавії, як і перші наші князі. Це була дружина, об'єднана товариським життям, дисципліною, послухом. Їх криваве завзяття, жорсткість, рухливість, витривалість, відчайдушність були відомі більшості країн Європи того часу. На своїх човнах вони досягли навіть Гренландії, а при князюванні Олега та Ігоря бували в походах та битвах в далеких краях. Княгиня Ольга не вела зовнішніх війн. Тому дисципліновані воїни виконували тут мирну місію: підтримували порядок, збирали данину, зберігали, охороняли, доправляли її до Києва. Розподіл війська на значному просторі зробив державу керованою, поглибив зв'язки з місцевим населенням. Тому через одне-два покоління воїни розчинились на наших теренах. Історична пам'ятка, пов'язана з перебуванням варягів у Х столітті (й раніше) в нашій місцевості, знаходиться на правому березі річки Стир, південніше урочища «Піщаниця». Це земляний кільцевий вал висотою 3 м та діаметром більше 80 м. такі величезні розміри свідчать про потужну залозу, де розміщувались сотні воїнів (ця археологічна й історична пам'ятка, зареєстрована в державних документах і охороняється законом – В.П.).

Так склалось, що стародавня назва «Погост Зарічний», мабуть, існувала протягом 999 років. Лише в 1946 р. скасували літописне, історичне, змістовне слово, як застаріле. Його ніби викреслили з історії нашої держави. Але воно живе в споконвічній народній пам'яті.

Погости в широкому розумінні слова були невід'ємною часткою давньої руської держави. Вони створювались у пору становлення потужної і міцної країни. Щоправда, згодом вони втратили свою вагу під час наступних поділів руської держави на князівства. Вперше це відбулось за життя Святослава, сина княгині Ольги. Ще більшого руйнування зазнали вони при онукові, Великому Князю Володимирі. Погости поступово втрачали адміністративну та господарську роль. Більшість із них зникла назавжди під час двохсотлітньої монголо-татарської навали. Останнім на Україні, майже 60 років тому, свого літописного імені був позбавлений Погост Зарічний.

Восени цього року місто Коростень святкувало 1060-літній ювілей. Князю Малу, який боронив місто від беззаконня князя Ігоря, вдячні земляки спорудили пам'ятник. Захистимо, заріченці, і ми свою історію від забуття. Збережемо історичну пам'ять про засновницю нашого районного центру – княгиню Ольгу. Принаймні, пропонуємо визнати 947 рік – роком заснування Зарічного.

Володимир Перунін

Західне Полісся: Історія та культура.
Вип..2. –Рівне, 2006. –с.26-28